ELEMENTS OF METAPHYSICAL ARCHTYPOLOGY: BEEINGS AND DIFFERENTIALS

Adriana-Claudia Cîteia

Assoc. Prof., PhD, "Ovidius" University of Constanța

Abstract: The heterocosmical fiction of a world that the individual is heading to, a world possible at present as well as in the future had involved the idea of compensatory universe composed by worlds that are equally possible and accessible during the lifetime of after death (the vertical Christian universe, divided in stories by customs of the heavens, and the gnostic supra-storied universe with the 365 circles, or the Judaic Hekhalot universe).

In the gnostic debate, the man has a double allogeneic identity: he is first "cast" into the world and isolated in a hostile, strictly delimited space, and then he becomes a stranger also in relation with his origins. Unlike the Christian's position into the world, the position of the gnostic "is tensed in an insoluble anguish" which makes impossible his simultaneous relation to the physical world and to the divine space and which leads to confusion and eschatological pessimism. The frontier between man and world is doubled by the customs firmly outlined between man and God; in this point, the gnostic intellectualism of "extraction from the world" is fundamentally different from the Christian one which has elaborated a more nuanced vocabulary of the metaphysics frontiers with the purpose of marking the itinerary of the individual return to the celestial homeland.

Reading the existential individualism in gnostic terms is useful in understanding the modern polychronic identity the origin of which could be represented by the gnostic motive of the man cast into the world.

Keywords: identity, physical world, divine space, metaphysic frontier

Fiinţările dumnezeieşti[1] ca şi diferenţialele divine[2] reprezintă tiparul în care lumea îşi defineşte natura logosică. Fiinţările şi diferenţialele nu sunt ierarhizate pornind din Monadă (ca în panteism); între Fiinţări relaţia este de intermobilitate, iar între diferenţiale, de complementaritate. Organizarea diferenţialelor capătă un aspect domenial, în funcţie de apropierea sau depărtarea de „Nucleul Anonim".

Paradigma cosmologică a lui Lucian Blaga este aceea a unui centru metafizic- Marele Anonim, capabil de a se reproduce *ad indefinitum*, fără a se epuiza şi fără a asimila substanţe din afară[3]. Modelul lui Blaga este unul matematic cantorian[4]: Marele Anonim este echivalentul lui *Aleph 0,* monada din care sunt emise după o lege dată, şiruri numerice infinite, care nu epuizează unitatea primordială.

Marele Anonim nu generează lumi, ci este generator de teogonii, deoarece produce existenţe de aceeaşi amploare substanţială (cu care nu se află însă într-o unitate perihoretică, aşa cum propune paradigma creştină a consubstanţialităţii ipostatice), dar autarhice, având

[1] Lucian Blaga*, Trilogia cosmologică,* Editura Humanitas, Bucureşti, 1997, p. 16.
[2] *Ibidem*, p. 31-39.
[3] *Ibidem*, p. 26.
[4] Matila Ghyka, *Filosofia şi mistica numărului*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998, p. 104-119.

BDD-A25639 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:37 UTC)

tendinţa de a se substitui între ele şi de a produce teoanarhie. Pentru a evita teoanahia, Marele Anonim îşi cenzurează posibilităţile creatoare, astfel încât orice creaţie directă va fi un fragment divin infinitezimal. Modelul ktiziologic propus de filosoful român este cel al genezei prin diferenţiale.[5]

Diferenţialele divine sunt minime substanţiale, purtătoare ale unor structuri virtuale, retuşate prin cenzura transcendentului.

Autocenzura transcendentului în diferenţiale divine prezintă similitudini cu teoria maximului contras a lui Nicolaus Cusanus[6]: Creatorul se adaptează la creaţia sa, limitându-se prin Întrupare. În gândirea cusaniană, Christos este maximum contras, dar şi Absolut: „illus maximus, quod simul est contractum et absolutum".

Maximul absolut este incomprehensibil, dar sesizabil în necuprinderea sa conceptuală. Este limita de coincidenţă între maximum şi minimum, Terţul inclus din teoria transdisciplinară.[7] Maximalitatea absolută reprezintă simultan infinitul şi limita ultimă a tuturor lucrurilor. Ideea cusaniană de infinit are astfel un punct comun cu ideea de *peras hodegos*, interval infinit mărginit la un capăt, dar tinzând la infinit, din teologia dionisiană.[8] Această maximalitate cuprinde în act toate lucrurile posibile (punct în care teoria cusaniană aminteşte de *rationes seminales* augustiniene). Lumea este produsul unui proces de generare[9], repetitivă a unităţii primordiale, urmată de o *processio*- generare extensivă, de la un lucru la altul. În matematica divină cusaniană, Tatăl este Unitatea, Fiul este Egalitatea, Sfântul Duh este expresia relaţiei de iditate (unitate, unificare) între Tată şi Fiu.

Fiecare diferenţială îşi are propriul tiraj infinit şi produce catene de structuri virtuale; Fiinţările „se revarsă" în viul Creaţiei. Universul Fiinţărilor Divine are aspectul unui text rostit la imperativ; universul diferenţialelor pare compus din tiraje infinite de fraze inspirate de atributele divine.

Fiecare Fiinţare este înzestrată cu propriul „viu de creaţie", fiecare nume divin (în sens areopagitic) fiind sursa unei virtualităţi de creaţie. Ieşirea spre lume se face şi în cazul Fiinţărilor şi în cazul diferenţialelor după principiul mărimilor transfinite: fără afectarea Principiului Prim, Fiinţa de Creaţie fiind prima entitate, un fel de Aleph 0 al transfinitului creştin.

Relaţia dintre Fiinţa de Creaţie şi Fiinţa Divină este definită în spirit anomeian: Fiinţa de Creaţie este înrudită cu Fiinţa lui Dumnezeu prin Chipul de Fiinţă în Sine, dar deosebită ca substanţă fiinţială. Fiinţa de Creaţie este premiza manifestării divine. Sunt definite astfel două tipuri de ierarhii: Fiinţările divine ca Energii şi Fiinţările de Creaţie.

(Nu poate fi omisă o comparaţie posibilă între teoria diferenţialelor divine şi mai noua teorie a variabilelor ascunse, din fizica cuantică. Variabilele ascunse au fost definite pornind de la supoziţia einsteiniană că în spatele aspectului probabilist al mecanicii cuantice se află o structură profundă, o lume de parametri ascunşi, supuşi legii cauzalităţii globale şi principiului nonseparabilităţii[10]; greu de ignorat este şi similitudinea dintre structura sizigiilor gnostice- combinaţii de ipostaze, atribute şi energii divine, rezultate din procesul de trecere de la Unicitatea divină absolută la Pluralitatea în unicitate (Abis-Tăcere, *Logos-Zoe, Telethos-Sofia* etc) şi perechile Heisenberg[11]- combinaţii de mărimi pe care nu le putem analiza şi măsura în acelaşi timp, cu precizie absolută, dar fără de care nu putem defini sistemele de referinţă spaţio-temporale: poziţia şi viteza unei particule, energia şi timpul).

[5] Lucian Blaga, *op. cit.*, p. 31.
[6] *De docta ignorantia* I, ed. Andrei Bereschi, Editura Polirom, Iaşi, 2008.
[7] Basarab Nicolescu, *Transdisciplinaritatea*, Editura Polirom, Iaşi, 1999, p. 20-67.
[8] Dionisie Areopagitul, *Opere complete*, Editura Paideia, Bucureşti, 1996, p. 135, 149.
[9] *De docta ignorantia*, ed. cit., Cap. VIII, *De generatione aeterna*.
[10] D. Bohm, *Plenitudinea lumii şi ordinea ei,* Editura Humanitas, Bucureşti, 1995, p. 126-132.
[11] Lawrence M. Krauss, *Omul cuantic*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2013, p. 35.

BDD-A25639 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:37 UTC)

În spirit origenian, facem diferenţa între *Logos* şi *Logoi*. *Logos*-ul este un ipostas transfinit care se multiplică în ***theoremata, prostetypomenoi***- arhetipuri ale tuturor lucrurilor. *Logoi* sunt propoziţii care converg spre acelaşi Tot, străbătând Creaţia[12]. *Logoi* (la plural) desemnează lumina revărsată din *Logos,* termenul fiind sinonim cu *dynameis* şi *energeiai* (puteri, energii divine).[13]

Pseudo Dionisie[14] face distincţia între

uniri (*henoseis*)- „cele ale identităţii negrăite şi mai presus de cunoaştere" şi *distincţii (diakriseis*)- ieşiri (*proodoi*)- manifestări (*ekfanseis*)- puteri (*dynameis)* de care se împărtăşeşte întreaga Creaţie. În definiţia areopagitică „supraunitatea divină se înmulţeşte pe sine rămânând Una". Dumnezeirea se oferă întreagă, nu domenial ca în cazul diferenţialelor.

*Ta apomorgmata (*neasemănările)[15] desemnează modul diferit de reflectare a Divinului în Creaţie.

Ta endechomena (Chipurile Cauzei) reprezintă perfecta comunicare divină de Sine, prin intermediul ieşirilor (*diakriseis, proodoi*).[16]

Dynameis reprezintă veşnicul flux al Fiinţei Divine care se multiplică fără a ieşi din starea de Unu.

Energiile sunt definite de Ioan Damaschinul în spiritul scrierilor lui Grigorie de Nazianz[17] cu expresia „iniţiativa lui Dumnezeu"- *axalma theou.* Este iniţiativa Unului de a produce existenţe, rămânând Unul în înmulţire şi deplin în distincţie, Unul dincolo de parte şi întreg, în Treime unirile fiind mai presus de distincţii [18]. Energiile sunt modele (*paradeigmai*), predeterminări *(proorismoi*)[19], voiri de a-L revela pe Dumnezeu. „Voirile" dionisiene (*proorismoi*) sunt sinonime cu „iniţiativele" divine damaschiniene (*axalmata*) şi cu intenţia divină privitoare la Fiinţe (*ta theia thelemata*) din teologia dogmatică a lui Vasile cel Mare . [20]

Definiţia areopagitică a energiilor (multiplicări ale Fiinţei fără afectarea stării de Unu) permite comparaţia între *dynameis* şi *henadele* lui Proclus (care încercuiesc Întregul în perechi) sau între *dynameis* şi *sizigiile* gnostice.

Iniţiativele divine sunt premizele „Dumnezeirii de Jos" (*hyfeimene theotes*). Intermediare între Dumnezeirea de Jos şi Dumnezeirea de Sus, ele exprimă atributele divine de margine şi nemărginire.

Dynameis - *logoi, cf. definiţiei origeniene*
- *energeiai* (Sfântul Vasile cel Mare)
  - *ta theia thelemata*- intenţii divine (Sfântul Vasile cel Mare)
  - *axalma theou*- iniţiative divine (Ioan Damaschinul)
  - *proorismoi*- voiri (Pseudo Dionisie)
  - *hyfeimene theotes*- Dumnezeirea de Jos (Grigorie Palama)
  - *ta apomorgmata* –neasemănări (Pseudo Dionisie).

Unitatea nesfârşită a Existenţei divine în desfăşurarea ei creatoare se exprimă în mistica iudaică prin indicele sefirotic. Lumea sefirelor nu trebuie înţeleasă ca transcendenţă pură ci ca spaţiu de reflectare a Divinului în Creaţie[21]. Dinamica sefirelor (ca şi a *sizigiilor* gnostice)

---

[12] T. Špidlik, *Spiritualitatea Răsăritului creştin, Manual sistematic*, vol. II, Editura Deisis, Sibiu, 1997, p. 164-165.
[13] Sf. Vasile cel Mare, *Ad Amphilochium*, P.G., T. 32, col. 869A.
[14] *Despre numele divine*, II, 4, în *Opere complete*, p. 140.
[15] *Ibidem*, II, 6.
[16] *Ibidem*, II, 8, p. 142.
[17] *De fide ortodoxa*, 1, 4, P.G., T. 94, col. 800 BC.
[18] Pseudo Dionisie, *op. cit*., II, 11, p. 143.
[19] *Ibidem*, V, 9.
[20] T. Špidlik, *op. cit*., vol. II, p. 165.
[21] G. Scholem, *Cabala şi simbolistica ei*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1996, p. 140-141.

BDD-A25639 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:37 UTC)

asigură legătura dintre lumea arhetipurilor (*Merkabah*) şi Creaţie (dintre *pleroma* şi *kenoma* în sistemul de gândire gnostic). Sefirele sunt modele ale divinului în lume.

În gnoza valentiniană, Divinitatea acţionează indirect asupra Universului, prin intermediul perechilor de eoni (*syzigoi*). Fiecare structură binară poartă cu ea un atribut al Multiplului comun- *Propator* (de exemplu: *Ageraatos* şi *Henonis, Akynetos-Syncresis, Parakletos-Pistis*, etc.) Ca şi sefirele, eonii sunt principii vitale în mişcare. *Pleroma* se închide cu *Sofia* şi *Horos*- conştientizarea depărtării de arhetipul suprem.

Sofia este singurul eon care tinde să rupă lanţul divin, pentru a anula distanţa faţă de *Propator*.[22] Suferinţa *Sofiei* aminteşte de exilul *Şekhinei* din mistica lurianică. Dar spre deosebire de acesta, *Sofia* închide acolada *Pleromei* şi deschide acolada *Kenomei*, prin crearea Demiurgului.

Structura binară din gnoza valentiniană s-ar putea regăsi în gnoza lurianică în cele cinci configuraţii-*Parzufim,* formate în lumea *Tikun*-ului (Reparaţiei) după „spargerea vaselor" din Sefiroth.[23] Pleroma sefirotică apare ca temă în cabala provensală a lui Eleazar din Worms. Sunt trei modalităţi de a le explica:

1. *Sefiroth* fac parte din natura divină,
2. *Sefiroth* nu sunt divine în esenţă, deşi sunt instrumente ale Creaţiei, recipiente ale fluxului divin,
3. *Sefiroth* reprezintă elementul imanent al Divinităţii.[24]

Un aspect interesant al decadei sefirotice este ***havvaiot***- suma arhetipurilor sefirotice necreate.[25]

Şi *Kaballa* lurianică şi gnoza valentiniană posedă un mit al exilului şi mântuirii construit pe structura dualistă a unui cosmos riguros organizat.

În *Zohar* [26], Infinitul (*Ein Sof*) se comunică lovind neantul cu sunetul Cuvântului. La rândul Său, Cuvântul se multiplică şi se comunică pe Sine luând forma semnelor alfabetului emanate din *Kether*, prima sefiră.[27] Literele alfabetului sunt legate unele de alte şi cuprinse în unitatea divină- *Ehad.* Teoria *Maamaroth* explică cele zece cuvinte fundamentale ale Creaţiei şi cele zece porunci divine.

Ehad (Unu) din Cabala timpurie înglobează cele zece *sefiroth* în încercarea de a explica relaţia Monadă-Decadă. *Ehad* cuprinde şi unifică totul; este şi o modalitate de a face accesibil *Atsiluth*-ul, care nu este o simplă emanaţie, ci este manifestarea Unului-Multiplu.[28]

Lumea creată devine astfel un text rostit etern, o virtualitate de nume divine (*kinuiim*) care îl determină pe Dumnezeu. Această ţesătură nesfârşită de nume umple spaţiul dintre extremităţile Cerului (*Deuteronom* IV, 32), dintre obiectul etern al căutărilor şi răspunsul la acestea. Lumea devine astfel substanţializarea limbajului divin. Dar între litere şi nume există spaţii albe, surse continue de arhetipuri. *Halakhot*- secretele spaţiilor albe simbolizează Creaţia continuă, inepuizabilă. După fiecare nouă combinaţie de litere, urmează un moment de delectare divină (*şaaşua*).[29] Însuşi veşmântul divin este ţesut din combinaţii de litere (teoria *Malbuş*). *Malbuş* este spaţiul Creaţiei, spaţiul scenariului cosmogonic şi al retragerii divine (*Ţim Ţum*).[30]

În mistica iudaică, Marele Continuu Divin este determinat de cele două întrebări fundamentale: MI?-cine?, interogaţia din Isaia XL, 26, şi MA?- ce? Ele ordonează, ierarhizează universul între Punctul Suprem (Mi) şi Punctul de Jos (Ma). Lumina emanată din Punctul

---

[22] Ioan Petru Culianu, *Experienţe ale extazului*, Editura Nemira, Bucureşti, 1998, 83-98, 177-180.
[23] G. Scholem, *Cabala şi simbolistica ei*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1996, p. 129 şi urm.
[24] *Ibidem*, p. 193.
25 Moshe Idel, Cabala, noi perspective, Editura Nemira, Bucureşti, 2000, p. 191-204.
26 Alexandru Şafran, Cabala, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1999, p. 217-301.
[27] *Ibidem*.
[28] *Zoharul (Cartea Splendorii*), ediţia a doua revăzută şi adăugită, trad. Ilie Iliescu , Editura Herald, Bucureşti, 2012, *passim*.
[29] G. Scholem, *Cabala*, p. 52-53.
[30] *Ibidem*.

BDD-A25639 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:37 UTC)

Suprem îşi păstrează nealterată intensitatea.[31] Pronumele-subiect *mi* (gr. *tis*) din Isaia se referă la cel numit în Deuteronom (IV, 32) „extremitatea cerului" (*akros tou ouranou*), iar pronumele demonstrativ *tauta* (*tis katedeixen panta tauta*?) denumeşte deopotrivă Creaţia şi manifestarea lui Dumnezeu în lume.

Astfel, cele două fragmente, din *Isaia* şi *Deuteronom* definesc spaţiul creaţiei divine: de la o margine a cerului la alta şi din înaltul cerului până jos pe pământ (*epi tes ges kato*), puterea divină fiind aceeaşi între Punctul Suprem şi punctul de Jos (Deuteronom 4, 39: *outos theos*; Malachias III, 6: *dioti ego kyrios ho theos hymon kai ouk elloiomai*). Adjectivul din *Deuteronom* şi verbul din *Mallachias* definesc eterna egalitate a lui Dumnezeu cu Sine Însuşi.

Sinteza literelor alfabetului ebraic este realizată de pronumele *bekha* („datorită ţie") din Psalmul XXVI, 13, *bakh* („prin Tine") din *Exod* XXXII, 13 (gr. *kata seautou* din *Psalm* XVIII, 30).

Pronumele *bakh* devine astfel sursa tuturor numelor divine (*Exod* XX,1: „Şi Dumnezeu a pronunţat toate aceste cuvinte"). Aşadar, Dumnezeu a rostit (gr. *elalesen*) toate cuvintele şi a creat tot ce există (*katedeixen panta tauta*- Isaia XL, 26) între extremităţile Cerului şi pe pământ. Universul este creat prin rostire divină. Astfel, cele două verbe la aorist- *katedeixen* din Isaia XL, 26 şi *elalesen* din *Exod* XX, 1 devin sinonime; a rosti înseamnă a crea.

Propoziţia *ego eimi* (eu sunt) cuprinde toate numele sfinte; Universul devine suma numelor lui Dumnezeu (ebr. *kinuiim*).[32]

Talmudul defineşte omniprezenţa divină, ca Spirit infinit într-un spaţiu infinit. De altfel, însăşi noţiunea de spaţiu este resemnificată:
„Oare nu este adevărat că Eu umplu cerul şi pământul?"- *Ieremia* 23, 24; *Psalm* 24,5.
Desemnarea Divinităţii cu termenul Loc- *topos* are ca sursă un fragment din *Geneza R.*, 68, 9:
„Sfîntul unic este spaţiul în care se află amplasat Universul Său, dar universul Său nu este spaţiul în care este amplasat El".
Aşadar, spaţiul este asimilat de Divinitate, nu conţine Divinitatea (I *Regi* 8, 27: „Cerurile şi cerurile crerurilor nu pot să te cuprindă").

Cosmologia talmudică armonizează transcendenţa cu imanenţa lui Dumnezeu. Divinitatea este „localizată" în al şaptelea cer, distanţa până la pământ fiind infinită, iar spaţiile dintre ceruri, incomensurabile. Dar principiul omniprezenţei face loc noţiunii de imanenţă divină, prin rugăciune şi prin Legământul cu poporul ales.[33]

În *Sefer Ieţira*, Creaţia se face cu ajutorul celor zece cifre primordiale (numite *sefiroth)* care exprimă forţele fundamentale ale ordinii cosmogonice şi din 22 de litere, raportul dintre ele nefiind menţionat.[34] Prima sefiră este chiar *Ruah Elohim* din *Geneza* 1, 2, în care Dumnezeu ascunde literele primordiale.

În teoria lingvistică a Cabalei de secol XIII, cele zece *sefiroth* sunt sfere de manifestare, de acţiune divină, iar literele integrate lor sunt configuraţii ale energiei divine. Literele reprezintă semnătura secretă a Divinităţii în întreg procesul creaţiei.
Isaac Orbul interpreta cuvântul ebraic *oth* (literă) ca derivat al verbului *atha* (a veni, în sens emanatist, dar şi profetic: ceea ce va veni, în sensul virtuţii profetice a literelor.[35] Pentru Isaac Orbul, prima etapă a manifestării divine este trecerea de la gândul ascuns al lui Dumnezeu, spre vorbire, spre *Logos*. Cuvintele au forţă generatoare de formă. Procesul de gândire în sine, „planul lumilor" este considerat prima sefiră, urmată de orientarea gândirii spre Creaţie şi de punctul primordial al ieşirii Cuvântului din Dumnezeu. Înţelepciunea divină (*Sofia)* deschide lumea numelor pure, elemente primordiale ale creaţiei logosice. Dinamica literelor divine

[31] *Zoharul*, ed. cit., p. 26 şi urm.
[32] G. Scholem, *op. cit.*, p. 53.
[33] *Ibidem.*
[34] G. Scholem, *Studii de mistică iudaică*, Editura Hasefer, Bucureşti, 2000, p. 23.
[35] *Ibidem*, p. 33-35.

BDD-A25639 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:37 UTC)

rezultă din dinamica lui *Aleph*- mişcarea iniţială a vocii care declanşează Vorbirea, păstrându-şi atributul inepuizabilităţii. Toate literele sunt conţinute de *Aleph*. Ea este expresia monadei care se multiplică la nesfârşit rămânând mereu identică cu sine. Aleph este unitatea perfectă din care totul emană continuu .[36]

Mistica *merkabah* (a carului divin) şi literatura *hekhalotică* (a celor şapte palate care preced Tronul lui Dumnezeu) s-au dezvoltat pornind de la speculaţia privitoare la viziunile lui *Ezechiel* (I, 5-28) şi *Daniel* (7, 2-15).

Conform *Cărţii lui Enoh* (3)[37], Dumnezeu stă pe tronul slavei, dincolo de cele 955 de ceruri, purtat de cele patru *hayyoth ha kodesh* (Sfinte Făpturi). Pe car este aşezat omul primordial- *Yotser bereshith*, manifestarea slavei ascunse a lui Dumnezeu, *homoioma os eidos anthropon*- asemănător unui chip de om (*Ezechiel*, I, 26). Primul înger este Metatron, „principele chipului" care locuieşte în cel de al şaptelea cer *Araboth*, aproape de *Şekhina* (manifestarea divină), „împreună cu legiunile mâniei, *Shinanim* de foc, *Kerubim* cu torţele lor aprinse, *Ophanim* cu rugurile încinse, *Seraphim* ai fulgerelor".[38]

În II *Enoh*, 13, Creatorul are 23600 *parasanghi* în înălţime (un *parasang* având 5250 metri), iar într-o altă „estimare", doar tălpile picioarelor sale au treizeci de milioane de parasanghi[39], singur, vizionarul fiind în stare să privească, în extaz, trupul divin.[40] În *Zohar*, „albul ochiului său formează 40000 de lumi, iar cei drepţi le vor moşteni în lumea viitoare. De treisprezece mii de ori zece mii de lumi îşi au sprijinul în Capul Străvechiului Tuturor Timpurilor". [41]Lungimea Chipului Său este de treisute şaptezeci de mii de ori câte zece mii de lumi. Acesta este *Marele Chip*, sefira *Kether*, Bătrânul Bătrânilor. Marele Chip a aşezat un văl în faţa Lui şi prin acest văl a început să se contureze esenţa divină (*Micul Chip*). Un fir alb pleacă din Capul Bătrînului spre cel al Micului Chip şi de aici spre nenumăratele capete ale Lumii de Jos.[42]

Marele Chip, Străvechiul Străvechilor cuprinde în sine toate imaginile, numele, formele, lumile de Sus şi de Jos. *Marele Chip* şi *Micul Chip* sunt ca braţele aceleiaşi balanţe.

Dumnezeu a creat cerurile cu mâna dreaptă şi pământul cu mâna stângă (Isaia XLVIII, 13, Ps. 101, 25). Numite, ele apar împreună.

Aşadar, spaţiul divin (iudeo-gnostic şi creştin) are o structură dublă: arhetipurile celeste şi reflectarea lor în lumea creată, printr-un proces de autocenzurare a transcendentului.

BIBLIOGRAPHY

Blaga, Lucian, *Trilogia cosmologică,* Editura Humanitas, Bucureşti, 1997
Bohm, D, *Plenitudinea lumii şi ordinea ei,* Editura Humanitas, Bucureşti, 1995
Culianu, Ioan, Petru, *Experienţe ale extazului*, Editura Nemira, Bucureşti, 1998
Culianu, Ioan, Petru, *Psihanodia, Editura Nemira,* Bucureşti, 1997
Dionisie Areopagitul, *Opere complete*, Editura Paideia, Bucureşti, 1996
Ghyka, Matila, *Filosofia şi mistica numărului*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998
Krauss, Lawrence, M., *Omul cuantic*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2013
Nicolaus Cusanus, *De docta ignorantia*, ed. Andrei Bereschi, Editura Polirom, Iaşi, 2008.
Nicolescu, Basarab, *Transdisciplinaritatea*, Editura Polirom, Iaşi, 1999
Scholem,G., *Cabala şi simbolistica ei*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1996

[36] Psalm 100, 3; G. Scholem, *op. cit*., p. 35-42.
[37] *Ibidem*
[38] I. P. Culianu, *Experienţe ale extazului*, Editura Nemira, Bucureşti, 1998, p. 164; Idem, *Psihanodia, Editura Nemira,* Bucureşti, 1997, p. 113-117.
[39] Ibidem, p. 163-164.
[40] *Ibidem.*
[41] *Zohar, p. 32.*
[42] *Zohar, III, 128b.*

BDD-A25639 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:37 UTC)

Scholem,G., *Studii de mistică iudaică*, Editura Hasefer, Bucureşti, 2000
Špidlik, T., *Spiritualitatea Răsăritului creştin, Manual sistematic*, vol. II, Editura Deisis, Sibiu, 1997.

BDD-A25639 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:37 UTC)